

דַּע לָךְ בְּנִי

פרקי הדרכה והתמודדות בענייני קדושה
להורים ולמחנכים

מוטי זולברג

עריכה: משה שוחט

אקשיבה
לכל שאלה

יוצא לאור ע"י ארגון אקשיבה
www.akshiva.co.il

ask@akshiva.com
058-6337872

פרטי המחבר:
הרב מוטי זולברג
Mottizol@gmail.com

054-577-3002

עימוד, עיצוב והפקה:

טקסט רץ. הוצאה לאור
039-111-444

ארגון אקשיבה

ארגון **אקשיבה** הוקם בשנת תשע"ה על מנת להקים "מרחב בטוח" בו יוכלו בני ובנות נוער חרדי לשאול בצורה אנונימית ולפרוס את מצוקותיהם ושאלותיהם בתחומים המעסיקים אותם בשנות ההתבגרות, משאלות באמונה ועד להתחבטויות, קשיים ומצוקות שונות, ללא פחד מחשיפה או בושה. תוך זמן קצר התברר כי מדובר בצורך רחב מאוד המקיף את כלל הגילאים, הזרמים השונים, ומגוון עצום של התלבטויות, שאלות ובעיות.

כיום מהווה **אקשיבה** כתובת לשאלות רבות ומגוונות של חרדים וחרדיות בכל הגילאים, ועובדת בעיקר סביב פלטפורמה אינטרנטית בה ניתן לשאול שאלות ולקבל תשובות באנונימיות גמורה, בכל נושא רגיש. באקשיבה מתנדבים כיום למעלה מ-70 משיבים ומשיבות, רבנים, מחנכים ומחנכות, עובדים ועובדות סוציאליים, פסיכולוגים, ונוספים, בעלי יכולת הכלה ומענה עמוק ותואם, אשר השיבו כבר על אלפי שאלות מכל סוג, וטיפלו במאות מקרים שהגיעו לפתחם. צוות הארגון צבר נסיון רב מתוך עיסוקו בהדרכה ובחינוך, בטיפול ובייעוץ, לצד פעילותו באקשיבה במתן מענה וייעוץ מתאים לבני נוער במגזר החרדי.

אתר אקשיבה זכה בשנים האחרונות למאות אלפי קוראים, אשר נעזרו באלפי התשובות שפורסמו באתר, המהוות כיום את המאגר הגדול ביותר לתשובות עבור בחור או בחורה, איש או אישה חרדים, בשלל הבעיות האפשריות במהלך חייהם.

מתוך נסיון וידע רב זה, והיותו ארגון דינמי וחדשני, יוצר ארגון אקשיבה סדנאות והשתלמויות לצוותי הוראה במגזר החרדי, הנותנים כלים להקשבה ומענה לבני נוער, בתהליכי ההתבגרות השונים, ובדילמות החינוכיות העולות בעולם ההוראה לגילאים אלו.

בסדנאות אלו, אשר נעשו תחת תכנית **עומקא דליבא** של המחוז החרדי במשרד החינוך, נחשפנו לצורך הגדול בכלים ובהדרכה לצוותי חינוך חרדיים בהתמודדות בגיל ההתבגרות עם נושאים של צניעות וקדושה.

אחד מעמודי התווך של תכנית זו הוא הרב מוטי זולברג, איש תורה וחסד, אשר ידיו רב לו בהדרכות אנשי חינוך, בשיח חינוכי ומקצועי עם תלמידים, ובגיבוש והנגשה של מסרים מורכבים ורגישים לדור הצעיר בציבור החרדי. שמחה גדולה היא לנו כי הרב זולברג נענה לפנייתנו והתגייס בשמחה למשימה זו, להעלות על הכתב את הכלים המרכזיים עבור ציבור המחנכים לעיסוק בסוגיות רגישות אלו.

כחלק משמעותי מהשתדלותנו לסייע לרבים בתחומים חשובים, יסודיים ורגישים אלו של גיל ההתבגרות, רואים אנו חשיבות רבה בהוצאת חוברת קטנת הכמות ורבת האיכות, אשר לה זכות ראשונים בהדרכה יסודית, ברורה ומסודרת, לצוותים חינוכיים העומדים מול

התלמידים בגילאים אלו, וזקוקים לכלים לדיבור, לשיח, להקשבה ולהדרכה, ומודים לרב זולברג על ההירתמות עם כל הלב והנשמה לעניין חשוב זה.

אנו תפילה כי חוברת זו, יחד עם התשובות שבאתר אקשיבה, הסדנאות השונות, וחומרי העזר הנוספים שהוצאנו ושנוציא בעז"ה בתחומים אלו, ישפרו משמעותית את יכולתם של צוותי החינוך לתת מענה לצורך ההולך וגובר מצד בני הנוער שלנו, להתמודד, להתגבר, ולהתבגר לאנשי תורה, אנשי מעשה יראי שמים, ומקדשי שם שמים.

מיכאל ותמר נכטילר, וצוות אקשיבה
askshiva.com

תוכן עניינים

7	הקדמה
11	פרק ראשון - גיל ההתבגרות וחוויותיו מאפייני גיל ההתבגרות / נורמליזציה של הרגשות / ייאוש / "בחינת קלות" - עבירה עם ייסורי מצפון / נקודת הבחירה
26	פרק שני - תפקידינו כהורים וכמחנכים ממתי לדבר עם הנערים על "גיל ההתבגרות"? / חינוך מתוך מבט חיובי ושמחת חיים / מטרות השיח בין הורים-רבנים לתלמידים / מחירי השתיקה בעניינים אלו / חוסר צניעות בחינוך, האמנם?! / כיצד נעזור לילד להתגבר על קשיי גיל ההתבגרות; אהבה ואמפתיה / מה תפקיד הרב או האב ברגע שנער פונה אליו?
36	פרק שלישי - טיבו של יצר העריות והיחס כלפיו עניינו של יצר הזיווג וקדושתו / דימויים קדושים לזיווג / ניתוב הכח לדברים חיוביים / זהירות מהתרשלות מול היצר
43	פרק רביעי - חומרת חטא הוזה"ל
45	פרק חמישי - התמודדות גדולי ישראל עם ניסיון היצר וטעם הניסיון יוסף הצדיק / רבי עקיבא / תלמידו של רבי עקיבא / רבי מאיר בעל הנס / רבי מתיא בן חרש / רבי צדוק / מר עוקבא / רב כהנא / רב עמרם חסידא / רב חנינא בר פפי / אביי / אביי ורבא / יעב"ץ (ר' יעקב עמדין) / רבי נפתלי כ"ץ / הרש"ש / מעשה מזמן ה'בת עין' / מעשה מהאדמו"ר מקו'ניץ / מעשה מה'חפץ חיים' / דורנו מול דורות הראשונים / טעם לניסיונות
63	פרק שישי - מעלותיו של הגיבור-המתמודד מעלת המתגבר על יצרו / שכר המתגבר על יצרו / סגולות המתגבר על יצרו
68	פרק שביעי - דרכי תשובה וכפרה גודל כוחה של התשובה / האם יש עוונות שאין עליהם תשובה? / אפשר להשתנות - לא להתייאש / תשוקה ורצון / חרטה אמתית / תיקוני החטא - לימוד תורה / תיקוני החטא - קיום המצוות ועצות שונות / התייחסות למקרה לילה / עיקר יצר הרע בעריות / כיצד להינצל מן החטא

פרק שמיני - כלים מעשיים להתמודדות 89

איך משפיעים על יצר הטוב בלי להילחם ביצר הרע? / להתחבר להצלחות / תיוג נער כשלילי / תפילה והתבודדות לנער המתמודד / לדחות את המחשבות / התרחקות משעמום / הרהורי עבירה וכח הדמיון / לימוד תורה / התחברות לרגש רוחני / דחיית סיפוקים - מבחן המרשמו / התקדמות תמידית / התקדמות צער אחד צעד כפי כוחו / אין מנוחה במלחמה / קדש עצמך במותר לך / התקדשות האדם בדרגה גבוהה / רכישת חבר חיובי והתרחקות משלילי

דוגמה למערך שיעור מתומצת 122

פתיחה / היצר / ניסיונות / כלים להתמודדות / גבולות / חזרה בתשובה / נרמול הידע / אתגר הטכנולוגיה / בהירות במושגים ובעובדות

סיום 129

הקדמה

הנני העני ממעש נרעש ונפחד מפחד יושב תהילות ישראל באתי לעמוד ולהתחנן לפניך על עמך ישראל אשר שלחוני ואף על פי שאיני כדאי ואיני הגון לכך וגו'. ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך.

בשבח והודאה לבורא עולם אשר זיכני לערוך חיבור פרי ביכורים בענייני הדרכה לחיי קדושה.

ביום זה אני חש שליח ציבור של הורים, מחנכים ונערים אשר במשך השנים האחרונות אני ער לכך כי הם עומדים נבוכים לנוכח השתיקה והמבוכה בנושאים רגישים אלו של התמודדות בענייני קדושה ללא קצה של ידע כיצד ומה לומר, ומחיר השתיקה, פעמים, כבד הוא.

יסודו של חיבור זה בעמל רב אשר זיכני ה' לעמול בין כותלי בתי המדרש, בספרי רבותינו, תורה המסורה לנו מדור אל דור, ומתוך סדנאות רבות שהעברתי להורים, מחנכים ומשגיחים שהעלו לפניי מקרים פרקטיים המגיעים לפתחם ומתוך תהיותיהם, החכמתי וחידדתי נקודות ומסרים. ובעיקר מתוך שיחות אישיות שאני עורך עם נערים, בחורים ובוגרים המתמודדים בסבך הקדוש ומחפשים להם דרך. מפגש אחר מפגש, עליות וירידות עד ליציבות המקווה והקדושה, הם מסייעים לי לדייק בעצמי את ההבנה: קדושה והדרך אליה מה הן.

ובבואי לכתוב את החיבור עלתה לפני מחשבה כי מטבע ענייני קדושה וצניעות שידרשו ברשות היחיד, ואל יתמהו הפרושים על כי פרסתי השמלה אל רשות הרבים. כי לא על דעתי פעלתי כי אם בהוראת רבותי המצויים ביני אינשי ועודדו אותי כצורך שעה להוציא את הכוח לפועל, וכל שעשיתי בהדרכתם ותחת עינם הפקוחה.

אבקש מהמעיינים חכימי דרבנן להאיר עיני אם יצאה שגגה מתחת ידי ומכל חכמי לב אשר יראו לנכון להקדיש מזמנם בעיון ויוסיפו מן הגורן ומן היקב להחכימני, ומזכי הרבים שכרם רב.

החוברת בנויה מפרקים ותתי פרקים לפי נושאים. בסוף החוברת מצורפת דוגמה למערך שיעור. חשוב להדגיש, כי דעת לנבון נקל שלא כל מערך מתאים לכל ר"מ או לכל מסגרת. לפני העברת שיעור ראוי לעיין היטב בחיבור, ומתוך הדברים ימצא המעיין לעצמו את הדרך הנאותה לבניית השיעור כרצונו. אשמח לקבל את חוות דעתכם והאופנים בהם השתמשתם להעברת מערכי השיעורים מתוך החוברת – לתועלת הכלל.

מאחר ובעל נתיבות שלום זצ"ל, שהיום, ז' אב, חל יומא דהילולא שלו, מוזכר רבות בחוברת זו, בחרתי להביא סיפור אודותיו, שפורסם באחד מכתבי העת, וכך יובן מה תפקידי בליקוט חוברת זו:

בעל ה'נתיבות שלום' זי"ע אשר האיר את העולם בתורתו ובשיטתו הבהירה והעמוקה, ראה את הדברים בענוותנותו שכל דברי תורתו הם בעצם דברי רבותיו הק', והוא, המחדש של כל החידושים הללו לית ליה מגרמיה כלום, וכך היו דבריו שנשא במסיבה שנערכה לרגל ההוצאה של חלק א' בשנת תשמ"ב: "הספר דנן הוא כולו מרבוה"ק שזכינו להתאבק תחת כפות רגליהם, וחלק נוסף הוא מצבור התלמידים ששמעו את הדברים בצמאון, והם יצרו את ההשראה של האתערותא דלתתא להמשיך את הדברים, כך שספק גדול אם נשאר חלק פרטי". תמיד הוסיף ואמר שהוא בסך הכל השליח של רבו הקדוש בעל בית אברהם ולא יותר. ופעם שפלוגי ביקש להבין דבר מהנהגותיו בקודש, אמר לו הנתיבו"ש: "אינני יודע מה הנך רוצה, אני כמו מקל שזרק הבית אברהם לארץ ישראל".

סיפר הרב יעקב העבר, רב קהילת בני תורה מאנסי, שמתפקידיו לארגן כל שנה כינוס לקירוב רחוקים. שנה אחת החליטו שהנושא שידובר בכינוס, יוקדש לעניין הקדושה בעם ישראל, ועל הרב העבר הוטלה המשימה למסור בנושא זה סדרה של שישה שיעורים. למרות חיפושיו הרבים של הרב לא מצא בספרים תוכן מתאים אשר עליו יוכל לבנות את שיעוריו. הרב העבר כמעט התייאש וכמעט חשב לשנות את הנושא לנושא אחר. בליל ש"ק שקודם הכינוס ראה בחלומו איש שיבה ותינה את צערו בפניו שלא מצא עדיין מה לומר בנושא הקדושה. אמר לו איש שיחו - הנה בא ואומר לך ששה מערכות בנושא זה ואכן פרש לפניו את ששת השיחות.

הבוקר אור, הרב העבר זכר את ההתרגשות מהשיחות שאמר לו איש השיבה אך את תוכנם לא זכר כלל. כשהלך לבית הכנסת, ניגש הוא לארון הספרים וה' אינה לידו את הספר נתיבות שלום, הוא עלעל בין בתרי הספר והנה נפתח לו בנתיבי קדושה ואורו עיניו, הרי הם הם הדברים אותם שמע בחלומו.

כמובן שכשהגיע השעה לומר את השיעורים אמר את הדברים מתוך הספר 'נתיבות שלום', וב"ה היה לכינוס הצלחה מרובה מעבר למשוער.

לאחר זמן מה הזדמן הרב העבר לביתו של האדמו"ר ביישוב טלזסטון [לשם היה נוסע תדיר למנוחה] וסיפר לו דברים כהווייתם, וגרם קורת רוח מרובה קמיה אדמו"ר זי"ע. הרבי סיפר לו, שכשעמד להוציא את הספר לאור עולם התלבט האם לקחת הסכמות מגדולי הדור, וכאן הוא רואה שקיבל הסכמה על ספריו מן השמים.

שלמי תודה

מעל במה זו אודה להורי היקרים הרב ברוך וגב' חוה זולברג, אשר נותנים את כל אשר להם מאונם ומהונם למען חינוכנו הטהור ועל האמון שנטעו בתוכנו וממשיכים ונוטעים עד היום. יתן ה' וירוו נחת מכל יוצאי חלציהם וימשיכו לעמוד ולהשקות את צאצאיהם בעצה טובה ותושיה, כן אודה לחמי וחמותי היקרים הרב אברהם וגב' שרה מרסין, שמרעיפים עלינו שפע של טוב, אהבה ותמיכה ומעודדים בנו תדיר להמשיך בשליחותנו.

הקדמה | 9

ראויה להוקרה מיוחדת אשתי היקרה חנה, שנותנת את כל כולה למען שליחות חיי ואשר מקדישה עצמה במסירות נפש עצומה לכל עניני הבית ומאפשרת לי לנדוד למרחקים ולשקוד על מלאכתי בעבודת הקודש. יזכנו ה' לרוות יחד רוב נחת מצאצאנו שיחי' בשמחה, בקדושה ובהרווחה.

תודה מיוחדת לכל אנשי החינוך ונערי החמד שפתחו בפני את צפונות ליבם ובינתם בעצה ובתבונה, בשאלה ובבקשה, דרכם למדתי והחכמתי על הקשיים וההתמודדויות בנושאי קדושה ובנושאים רבים נוספים, הן במסגרות פרטיות ומפגשים פרטניים, מרגע המבוכה ותחושת ה"רק אני מתמודד עם הקושי הנורא הזה, ואיך אשא פני אפילו אל הרב המייעץ", ועד לרגע השלי, הרגוע, הרווי תחושת קדושה ופרישות מאותם קשיים.

תודה נוספת למקומות שעבורי הם שליחות ובית מדרש להתפתחות, ביניהם בפרויקט 'שליבים' מבית 'קרן וולפסון', כאשר זכיתי לשמש כיועץ חינוכי מטעמם בתלמוד תורה 'דברי יחזקאל' ובניהול מקצועי בתכנית מוגנות, וכן בניהול מקצועי בפרוייקטים שונים בעמותת 'אם הבנים', אשר נותנת מענה למשפחות גירושין.

תודה עצומה לארגון 'אקשיבה', אשר מהווה אופן קשבת לאלפי נערים ומבוגרים ומציל נפשות בישראל, ולעומדים בראשו הרב מיכאל נכטילר ורעייתו תמר, אשר עושים ימים ולילות למען עניין קדוש זה. לולא עידודו וסיועו לא היה חיבור זה רואה אור.

תודה לעורך המסור הרב משה שוחט שלא חסך מזמנו והשקיע רבות בסידור, ליבון ועריכת הדברים.

בחוברת זו ליקטתי מעשרות רבות מגדולי הדורות זיע"א ולהבדיל בין חיים לחיים רבותינו שליט"א, ומרגיש אני שופרם להנגשת הדברים.

אני מודע, שעצם ליקוט הדברים במתכונת הנוכחות בגדר חידוש הוא, ועל כן, מחמת רגישות העניין, חוברת זו אינה עומדת למכירה כי אם לחלוקה לרבנים, אנשי חינוך והורים בלבד.

אודה בזאת לכותבי החיבורים מהם שאבתי מקורות רבים ומעל הכל את העוז לכתוב ולהרחיב בנושאים אלו. רשימת החיבורים מובאת בסוף החוברת. עשיתי כל שביכולתי לאתר את מקורות הדברים. אני מתנצל על כל השמטה או טעות, ואם יבואו לידיעתי, אפעל לתקן במהדורות הבאות.

הבהרה נחוצה

מן הראוי לציין בהדגשה יתרה כי חוברת זו עוסקת ברוב הרווח והנורמלי של בני הישיבות והנוער המתבגר. כידוע לכל איש חינוך, ישנם מקרי קיצון בהם נערים שחוו או חווים טראומות או פגיעות שונות או שהייה בסביבה לקויה עשויים לפתח התנהגויות חריגות אשר

דורשות טיפול מקצועי. במקרים אלו, ליקוט זה העוסק בהכוונה והדרכה אינו מהווה כל תחליף לייעוץ או לטיפול מקצועי. חלילה לאיש חינוך להשים עצמו כאיש מקצוע המבין במקרים חריגים.

מוטי זולברג
אב תשע"ח